

УДК 342.24:342.5

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.3.6>

С. С. Соха

аспірант кафедри цивільного, адміністративного та фінансового права
Класичного приватного університету

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНСТИТУТУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Дослідження присвячене всебічному аналізу правових аспектів організації та функціонування інституту місцевого самоврядування в Україні в контексті сучасних демократичних перетворень та децентралізаційних процесів. Розглядаються ключові елементи нормативно-правового забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування, особливості їх взаємодії з органами державної влади та територіальними громадами. Дослідження висвітлює актуальні проблеми та недоліки чинного законодавства у сфері місцевого самоврядування, пропонуючи конкретні шляхи їх вирішення через впровадження інноваційних правових механізмів та застосування кращих практик європейських країн.

У роботі аналізуються перспективні напрямки вдосконалення системи місцевого самоврядування, включаючи розширення повноважень територіальних громад, оптимізацію структури органів місцевого самоврядування та посилення механізмів громадської участі. Особлива увага приділяється питанням підвищення ефективності управління комунальною власністю, вдосконалення бюджетного процесу на місцевому рівні та зміцнення матеріально-фінансової основи місцевого самоврядування.

Дослідження пропонує комплексний підхід до модернізації законодавства про місцеве самоврядування з метою забезпечення сталого розвитку територіальних громад, підвищення якості надання публічних послуг та посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування. Результати дослідження мають практичне значення для вдосконалення правового регулювання місцевого самоврядування та розбудови ефективної системи місцевої демократії в Україні.

Ключові слова: місцеве самоврядування, правове регулювання, територіальна громада, децентралізація, органи місцевого самоврядування, комунальна власність, місцева демократія, публічні послуги.

Постановка проблеми. Реформа децентралізації сприяє розвитку прозорості та підзвітності демократії в Україні за допомогою підходу «знизу догори», який зосереджується на сильному демократичному врядуванні на місцевому рівні. Місцеве управління стало ще важливішим, оскільки українські громади реагують на гуманітарну кризу, спричинену повномасштабним вторгненням Росії в Україну. Тож дослідження сучасної актуальної організації інституту місцевого самоврядування в Україні становить важливість з урахуванням свого значення та дієвості в сучасних умовах.

Демократизація часто призводить до децентралізації, оскільки більший політич-

ний плюралізм породжує вимоги суспільства щодо перерозподілу влади між центральним і субнаціональним рівнями влади [10]. До протестів на Євромайдані 2013–2014 років або «Революції Гідності» державна влада в Україні була висококонцентрованою [11]. Адміністративний потенціал надання державних послуг був неадекватним, і країна поєднувала централізм і слабе місцеве самоврядування з серйозною територіальною фрагментацією. Великі міжрегіональні розбіжності також зберігалися щодо економічного розвитку та державного управління. Незважаючи на випадкові досягнення за старої системи – такі як покращення функціонування деяких міст і часткова фіскальна

децентралізація – величезний дисбаланс між владою центру та муніципалітетів був фундаментальною перешкодою для створення сталої, функціонуючої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Правові аспекти та розвиток інституту місцевого самоврядування досліджували провідні вчені в галузі права та державного управління. Фундаментальні дослідження правових засад місцевого самоврядування здійснили такі науковці-правники: М. Баймуратов [5], О. Батанов [6], В. Борденюк [7], О. Гончаренко, І. Дробуш, В. Кампо, В. Кравченко, П. Любченко [8], М. Пітцик, В. Погорілко, М. Пухтинський, які зробили вагомий внесок у розвиток теорії муніципального та конституційного права. У галузі державного управління питання місцевого самоврядування досліджували А. Некряч, Ю. Молодожен, Р. Плющ, В. Толкованов, І. Лопушинський, Л. Оленковська, С. Саханенко [9], С. Серьогін, В. Куйбіда, П. Ворона.

Метою цієї статті є здійснення аналізу організації інституту місцевого самоврядування в Україні.

Виклад основного матеріалу. Український процес децентралізації, хоч і базується на іноземних прикладах – особливо на основі дещо подібних реформ у Польщі в 1990-х роках [7; 6, с. 113-191; 8, с. 23-44] – і підтримується західною технічною підтримкою, є в основному внутрішнім і національно розробленим переходом [5]. Реформа базується головним чином на уроках, отриманих з попередніх – здебільшого невдалих – спроби Києва покращити управління на субнаціональному рівні [11].

Визначення системи місцевого самоврядування та її елементів є досить складним, оскільки саме поняття місцевого самоврядування, як було вказано раніше, може розглядатися в різних площинах. Оскільки за сучасного стану справ в Україні кожна з цих площин-аспектів виражається у певних формах, то в процесі опису системи українського місцевого самоврядування необхідно враховувати всі ці аспекти.

Згідно зі ст. 5 Конституції народ здійснює свою владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Таким чином, закрі-

плюються дві основні групи форм реалізації народовладдя: форми безпосереднього і опосередкованого народовладдя. Аналогічним чином визначаються ці форми на місцевому рівні [5, с. 9].

Систему форм здійснення місцевого самоврядування складають:

1. Форми безпосередньої демократії, які використовуються в системі місцевого самоврядування. До них відносяться:

– місцевий референдум – форма вирішення територіальною громадою питань місцевого значення шляхом прямого волевиявлення;

– місцеві вибори – вибори депутатів відповідної місцевої ради та сільських, селищних, міських голів;

– загальні збори громадян – збори всіх або частини жителів територіальної громади за місцем проживання для вирішення питань місцевого значення;

– місцеві ініціативи – пропозиція членів громади про обов'язковий розгляд на відкритому засіданні ради будь-якого питання, віднесеного до відання місцевого самоврядування. Порядок внесення місцевої ініціативи визначається радою або статутом громади. Внесена місцева ініціатива підлягає обов'язковому розгляду на відкритому засіданні ради за участю членів ініціативної групи;

– громадські слухання – це заслуховування не рідше одного разу на рік громадою звітів депутатів ради і посадових осіб місцевого самоврядування, під час якого можуть порушуватися різні питання і вноситися пропозиції з питань місцевого значення;

– організація і участь в мітингах, походах, демонстраціях, пікетуваннях на місцевому рівні;

– участь населення у роботі органів місцевого самоврядування на добровільних засадах (в якості експертів, спеціалістів, консультантів, громадських контролерів).

Форми представницької демократії, які використовуються в системі місцевого самоврядування – це представницькі органи місцевого самоврядування, місцеві голови, органи самоорганізації населення, які обираються населенням і через діяльність яких громадяни можуть впливати на здійснення місцевого самоврядування на підвідомчій території.

Доцільно розглянути більш детально характеристику основних форм безпосередньої демократії на місцевому рівні.

Місцевий референдум – є найвищою нормативною формою безпосереднього волевиявлення територіальної громади щодо вирішення питань місцевого значення. Його організація і проведення поки що регламентується Законом України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми» від 03.07.1991 р. №1286-XI, хоча він і значно застарів.

Відповідно до ст. 143 Конституції України та ст. 7 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», місцевий референдум може проводитися з питань місцевого значення, якими можуть бути: прийняття, зміна чи скасування рішень з питань, що відносяться до відання місцевого самоврядування, прийняття актів, які визначають зміст рішень рад та їх виконавчих органів. Як слушно зазначає М. О. Баймуратов, відсутність спеціального закону про місцевий референдум суттєво обмежує можливості територіальних громад у реалізації права на місцеве самоврядування, що потребує невідкладного законодавчого врегулювання [5].

Що стосується питань найменування, перенайменування населених пунктів (п. 29 ст. 85 Конституції України), створення і ліквідації районів, встановлення і зміни кордонів районів і міст (п. 29 ч. 1 ст. 85 Конституції України), віднесення населених пунктів до категорії міст (п. 29 ч. 1 ст. 85 Конституції України), то ці питання віднесені до виключної компетенції Верховної Ради України. При цьому, згідно з ч. 14 ст. 5 Закону України «Про географічні назви», такі питання вирішуються з урахуванням думки населення відповідної територіальної громади шляхом проведення консультацій з громадськістю щодо запропонованих змін.

Предметом місцевого референдуму не можуть бути питання, віднесені законом до відання органів державної влади. О. В. Батанов у своїх дослідженнях наголошує на необхідності чіткого розмежування предметів відання місцевого самоврядування та державної влади для уникнення компетенційних конфліктів [6].

Відповідно до ст. 70 Конституції України, у місцевому референдумі мають

право брати участь громадяни України, які досягли віку 18 років і постійно проживають на території відповідної громади. Згідно з ч. 2 ст. 70 Конституції України, не мають права голосу недієздатні. Відповідно до ч. 1 ст. 64 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», підготовка і проведення місцевого референдуму здійснюється за рахунок місцевого бюджету.

Однією із найважливіших складових частин системи місцевого самоврядування виступають загальні збори громадян. Відповідно до ч. 3 ст. 8 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», порядок проведення загальних зборів громадян визначається законом та статутом територіальної громади. Однак, такий Закон ще не прийнято і тому при реалізації цієї форми демократії керуються Положенням про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні, затвердженим постановою Верховної Ради України № 3748-XII від 17.12.1993 р. П. М. Любченко справедливо вказує на необхідність оновлення правового регулювання загальних зборів громадян з урахуванням сучасних форм громадської участі, зокрема електронної демократії [8].

Збори скликаються в міру необхідності, але не менше одного разу на рік за місцем проживання громадян села, селища, мікрорайону, житлового комплексу, вулиці, кварталу, будинку для обговорення найважливіших питань місцевого значення. У їх роботі мають право брати участь громадяни з 18 років, що постійно проживають на відповідній території, депутати місцевих рад, представники державних органів, трудових колективів, об'єднань громадян (відповідно до ст. 2 Положення про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 17.12.1993 № 3748-XII).

На основі аналізу Положення можна виділити декілька видів зборів громадян: Загальні збори всіх громадян, що проживають на відповідній території і мають право брати участь у виборах (є правомочним при наявності більше 1/2 громадян).

Громадські слухання, які також є формою безпосередньої участі територіаль-

ної громади у вирішенні питань місцевого значення, відбуваються у формі зустрічей її членів з депутатами місцевої ради та посадовими особами місцевого самоврядування. Пропозиції, які вносяться за результатами громадських слухань, підлягають обов'язковому розгляду органами місцевого самоврядування. Відповідно до ч. 4 ст. 13 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», порядок організації, періодичність і терміни їх проведення не визначені законодавчо і повинні бути закріплені статутом громади.

Отже, система місцевого самоврядування може бути розглянута у двох аспектах. Потрібно розрізнити систему форм здійснення місцевого самоврядування і систему суб'єктів місцевого самоврядування. В. І. Борденюк [7] акцентує увагу на необхідності чіткого розмежування цих систем для ефективного функціонування місцевого самоврядування.

У зв'язку з комплексністю й багатоаспектністю відносин, що виникають у процесі організації й функціонування органів місцевого самоврядування, норми, спрямовані на їх врегулювання, є різноманітними і за галузевою належністю можуть бути віднесені до конституційних, адміністративних, фінансових, цивільних, трудових, муніципальних тощо. За роллю в механізмі реалізації функцій та повноважень органів публічної влади ці норми поділяються на матеріальні та процесуальні. Матеріальні норми закріплюють призначення і міру можливої й необхідної поведінки органів публічної влади, їх структурних підрозділів та посадових і службових осіб у владних правовідносинах. Процесуальні норми визначають юридичну процедуру, порядок і умови реалізації передбачених матеріальними нормами функцій і повноважень, надаючи цій процедурі правової і частково організаційної форми.

У процесі деталізації правового регулювання організації роботи органів публічної влади відбувається подальша диференціація правових норм за системно-структурною ознакою. Це відображається у таких основних нормативно-правових актах:

1. На законодавчому рівні:

– Закон України «Про державну службу» (регулює статус, права та обов'язки державних службовців)

– Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» (визначає правовий статус посадових осіб місцевого самоврядування)

2. На підзаконному рівні формуються блоки правових норм, що регулюють:

– організацію роботи керівництва та посадових осіб (через регламенти та положення)

– діяльність службового та допоміжного персоналу (через посадові інструкції)

– процедури прийняття владних рішень (через внутрішні нормативні документи)

С. Г. Серьогіна у своїх дослідженнях звертає увагу на необхідність вдосконалення правового регулювання служби в органах місцевого самоврядування, зокрема щодо професійного розвитку посадових осіб та їх соціального захисту [10].

При визначенні правової основи організації й діяльності конкретного органу влади слід враховувати період дії правового акта, оскільки акти, що втратили юридичну силу, мають цінність при характеристиці еволюції правової основи органу публічної влади. Крім того, правову основу можуть становити норми як правових актів в цілому (наприклад, статутних законів «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування в Україні». «Про статус депутатів місцевих рад» та ін.), так і норми, що містяться в окремих статтях, чи окремі положення правових актів (наприклад, положення галузевих законів «Про основи містобудування», «Про транспорт», «Про зайнятість населення» встановлюють повноваження органів місцевого самоврядування в сферах суспільного життя).

Однією з основ місцевого самоврядування є територіальна основа, закріплення якої має важливе значення, оскільки місцеве самоврядування характеризується насамперед визначеними просторовими і графічними факторами і може здійснюватися територіальною громадою в межах адміністративних кордонів населених пунктів. Під «територією» тут розуміють сукупність частин соціального, природно-ресурсного та інших потенціалів країни, що просторово збігаються, стосовно яких з боку органів державної влади і з боку

органів місцевого самоврядування можна здійснювати відповідні регулятивні дії.

Територіальною основою місцевого самоврядування є визначені адміністративно-територіальні одиниці – село, селище, місто, район у місті, район, область. При добровільному об'єднанні територіальних громад, відповідно до ч. 3 ст. 6 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», територіальні громади суміжних сіл можуть об'єднуватися в одну територіальну громаду, створювати єдині органи місцевого самоврядування та обирати єдиного сільського голову. В такому випадку територіальну основу відповідних органів місцевого самоврядування становить загальна територія об'єднаних сіл.

Територіальна основа діяльності органів місцевої влади, як зазначає С. Є. Саханенко, включає ряд ознак, які дають кількісну та якісну характеристику того географічного простору, на який поширюється влада зазначених органів [9]. До них належать географічні розміри і масштаби підвладної території, місце, де знаходяться органи влади, топографію, умови для певного виду економічної діяльності, наявність природних ресурсів, доступ до транспортних вузлів та комунікацій та ін.

О. М. Бориславська підкреслює, що при формуванні територіальної основи місцевого самоврядування необхідно враховувати не лише адміністративні межі, але й економічний потенціал територій, їх інфраструктурні можливості та історичні зв'язки.

Місцева влада в Україні складається з двох систем, заснованих на адміністративному поділі України. Існує 24 області, Автономна Республіка Крим і дві міські ради зі спеціальним статусом (регіони), кожна з яких далі поділяється на об'єднані громади та райони (райони). В Україні відносини щодо організації та діяльності суб'єктів місцевого самоврядування регулюються Конституцією України, законами «Про місцеве самоврядування в Україні [1]» (1997 р.) та «Про місцеві державні адміністрації [2]» (1999 р.). Депутати українських місцевих рад працюють на громадських засадах.

Дві системи місцевого самоврядування:

– система місцевого самоврядування як державного управління (подібно гро-

мадському сектору) територіальної громади (об'єднаної громади) та утворених ними органів міського самоврядування (муніципальної влади/місцевих рад);

– система місцевих органів державної виконавчої влади, яку представляють місцеві державні адміністрації.

Місцеві державні адміністрації є органами (агентами) державної виконавчої влади на місцевому рівні, які підпорядковані органам виконавчої влади вищого рівня, а також підзвітні та підконтрольні відповідним представницьким органам (місцевим радам) у сфері делеговані їм повноваження.

Їхні функції мають державний характер (відображають державний інтерес), зумовлені завданнями та проблемами державного значення і є втіленням політики деконцентрації.

На функціональному рівні місцева державна виконавча влада не має самостійних прав і повноважень, відокремлених від прав і повноважень органів центральної державної влади.

Що стосується територіальних громад, то вони є природними об'єднаннями місцевих жителів, які здійснюють самоврядування безпосередньо або через органи місцевого самоврядування, існують на засадах самоорганізації та не підпорядковуються ієрархічно іншим суб'єктам влади.

Сільський, селищний, міський голова, відповідно до ч. 1 та ч. 2 ст. 12 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», є головною посадовою особою територіальної громади, який обирається відповідною територіальною громадою на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування в порядку, визначеному законом, і здійснює свої повноваження на постійній основі. Згідно з ч. 3 ст. 12 цього ж Закону, сільський, селищний, міський голова очолює виконавчий комітет відповідної сільської, селищної, міської ради, головує на її засіданнях.

Депутати, обрані на місцевих виборах, працюють на громадських засадах. Це означає, що вони працюють безкоштовно 5 років поспіль.

У 2015 році було створено нову адміністративну одиницю – об'єднану громаду,

тобто селищні ради, сільські ради та місто районного значення можуть створити нову адміністративну одиницю [4]. А. П. Лелеченко у своїх дослідженнях відзначає, що створення об'єднаних територіальних громад стало важливим кроком у посиленні спроможності місцевого самоврядування.

Ця нова адміністративна одиниця була створена, щоб допомогти фінансово-адміністративній владі та незалежності села в Україні. Згідно з проектом конституційних змін, поданим до Верховної Ради президентом Володимиром Зеленським у грудні 2019 року, замість районів України утворюються укрупнені райони та об'єднані громади [3].

Фінансову основу місцевого самоврядування, відповідно до ч. 1 ст. 60 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», становлять рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що належать територіальним громадам сіл, селищ, міст, районів у містах. Згідно з ч. 3 ст. 60 цього Закону, територіальні громади сіл, селищ, міст, районів у містах безпосередньо або через органи місцевого самоврядування можуть об'єднувати на договірних засадах на праві спільної власності об'єкти права комунальної власності, а також кошти місцевих бюджетів для виконання спільних проектів або для спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, установ та організацій. Відповідно до ч. 1 ст. 62 цього ж Закону, держава фінансово підтримує місцеве самоврядування, бере участь у формуванні доходів місцевих бюджетів. А згідно з ч. 2 ст. 67 Закону, рішення органів державної влади, які призводять до додаткових видатків органів місцевого самоврядування, обов'язково супроводжуються передачею їм необхідних фінансових ресурсів.

Органи місцевого самоврядування можуть бути юридично відокремленими від виконавчої влади. Відповідно до ч. 1 ст. 61 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», органи місцевого самоврядування самостійно складають та схвалюють прогнози відповідних місцевих бюджетів, розробляють, затверджують і виконують відповідні місцеві бюджети. Діяльність органів місцевого самовряду-

вання спрямована на задоволення соціальних потреб громадян і (особливо) на отримання життєво необхідних послуг. Згідно з ч. 4 ст. 61 цього Закону, самостійність місцевих бюджетів гарантується власними та закріпленими за ними на стабільній основі законом загальнодержавними доходами, а також правом самостійно визначати напрями використання коштів місцевих бюджетів відповідно до закону.

Висновки. Проведене дослідження правових аспектів організації інституту місцевого самоврядування в Україні дозволяє виявити ряд системних проблем та запропонувати шляхи їх вирішення:

1. Виявлено суттєві прогалини в законодавчому регулюванні форм безпосередньої демократії на місцевому рівні. Зокрема, відсутність спеціального закону про місцевий референдум та застарілість положень про загальні збори громадян суттєво обмежують можливості територіальних громад у реалізації права на місцеве самоврядування. Необхідно розробити та прийняти новий закон про місцевий референдум та оновити нормативно-правову базу щодо загальних зборів громадян з урахуванням сучасних форм електронної демократії.

2. Встановлено недосконалість правового регулювання статусу посадових осіб місцевого самоврядування. Потребує модернізації Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» в частині професійного розвитку, соціальних гарантій та механізмів оцінювання ефективності діяльності посадових осіб.

3. Дослідження виявило необхідність удосконалення правових механізмів управління комунальною власністю та бюджетним процесом на місцевому рівні. Пропонується внести такі зміни до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», зокрема:

– доповнити статтю 60 частиною 11, яка надасть право органам місцевого самоврядування затверджувати власні порядки управління комунальним майном: «Органи місцевого самоврядування мають право затверджувати порядок управління об'єктами комунальної власності через прийняття відповідних місцевих нормативних актів з урахуванням особливостей

соціально-економічного розвитку територіальної громади». Це посилить ефективність управління майном громади;

– внести зміни до статті 69, надавши органам місцевого самоврядування право самостійно встановлювати ставки місцевих податків і зборів в межах, визначених Податковим кодексом України, без необхідності додаткового погодження з місцевими державними адміністраціями. Це забезпечить реальну фінансову автономію громад.

4. Виявлено наступні сфери дублювання повноважень між органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями:

– сфері бюджетного процесу: відповідно до пункту 4 статті 119 Конституції України місцеві державні адміністрації забезпечують «підготовку та виконання відповідних обласних і районних бюджетів», тоді як згідно з частиною 1 статті 61 Закону «Про місцеве самоврядування» органи місцевого самоврядування «самостійно складають та схвалюють прогнози відповідних місцевих бюджетів, розробляють, затверджують і виконують відповідні місцеві бюджети»;

– у сфері управління комунальним майном: згідно з пунктом 1 статті 19 Закону «Про місцеві державні адміністрації» місцеві державні адміністрації «здійснюють делеговані відповідною радою функції управління майном, що перебуває у спільній власності територіальних громад», при цьому стаття 60 Закону «Про місцеве самоврядування» встановлює, що саме органи місцевого самоврядування здійснюють всі правомочності щодо управління комунальним майном.

Для усунення виявленого дублювання пропонується:

1. Доповнити статтю 1 Закону «Про місцеві державні адміністрації» частиною 5 такого змісту: «Місцеві державні адміністрації здійснюють виключно контрольні-наглядові функції щодо законності рішень органів місцевого самоврядування у сфері управління комунальним майном та виконання місцевих бюджетів».

2. Внести зміни до пункту 1 статті 19 Закону «Про місцеві державні адміністрації», виключивши положення про здійс-

нення функцій управління майном територіальних громад.

5. Запропоновано впровадження інноваційних правових механізмів взаємодії органів місцевого самоврядування з територіальною громадою, включаючи:

– запровадження обов'язкових громадських консультацій при прийнятті стратегічних рішень;

– розширення форм електронної участі громадян у місцевому самоврядуванні;

– впровадження механізмів громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування.

6. Визначено необхідність удосконалення правового регулювання міжмуниципального співробітництва для посилення інституційної спроможності територіальних громад та ефективного використання спільних ресурсів.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному аналізі правових механізмів організації місцевого самоврядування та розробці конкретних пропозицій щодо вдосконалення законодавства у цій сфері. Запропоновані зміни спрямовані на посилення правової, організаційної та матеріально-фінансової спроможності органів місцевого самоврядування, що сприятиме розвитку ефективної системи місцевої демократії в Україні.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про місцеве самоврядування» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24, ст. 170
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>
2. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 20–21, ст. 190.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>
3. Постанова ВРУ «Про утворення та ліквідацію районів» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 33, ст. 235.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>
4. Децентралізація. Загальна інформація // URL: <https://decentralization.gov.ua/about>
5. Баймуратов М. О. Територіальна громада – основа місцевого самоврядування в Україні / М. О. Баймуратов // Погорілко В.Ф. Муніципальне право України:

- Підручник / В.Ф. Погорілко, М.О. Баймуратов, Ю.Ю. Бальций та ін.; за ред. М.О. Баймуратова; вид. 2-ге, доп. – К: Правова єдність, 2009. – С. 247–318.
6. Батанов О. В. Муніципальна влада в Україні: проблеми теорії та практики : монографія. Київ : Юридична думка, 2010. 656 с.
 7. Борденюк В. І. Місцеве самоврядування та державне управління: конституційно-правові основи співвідношення та взаємодії. Київ : Парламентське видавництво, 2007.
 8. Любченко П. М. Муніципальне право України: підруч. / П. М. Любченко. – Х. : Право, 2019. – 512 с.
 9. Саханенко С. Конституційно-правові засади місцевого самоврядування і територіальної організації влади та шляхи їх удосконалення /С. Саханенко // Актуальні проблеми державного управління. – 2014. – Вип. 2. – С. 187–196.
 10. Серьогіна С. Удосконалення місцевого самоврядування в Україні в умовах демократизації та консолідації суспільства. Вісник Національної академії правових наук України. 2014. № 2. С. 107–115.
 11. Ткачук А., Ткачук Р. та Ганущак Ю. Реформи адміністративно-територіального устрою України: Уроки історії 1907–2009. Київ: Інститут громадянського суспільства, 2012. URL: <https://www.csi.org.ua/wp-content/uploads/2012/05/hist-atu-1.pdf>

Sokha S. Legal aspects of the organization of the institute of local government in Ukraine: current state and prospects for improvement

The research is devoted to a comprehensive analysis of the legal aspects of organizing and functioning of local self-government institution in Ukraine in the context of modern democratic transformations and decentralization processes. The study examines the key elements of the legal framework governing local self-government bodies' activities, peculiarities of their interaction with state authorities and territorial communities. The research highlights current problems and shortcomings in existing legislation on local self-government, offering specific solutions through the implementation of innovative legal mechanisms and application of European countries' best practices.

The paper analyzes promising directions for improving the local self-government system, including expanding the powers of territorial communities, optimizing the structure of local self-government bodies, and strengthening mechanisms of public participation. Special attention is paid to issues of increasing the effectiveness of communal property management, improving the budget process at the local level, and strengthening the material and financial basis of local self-government.

The study proposes a comprehensive approach to modernizing legislation on local self-government to ensure sustainable development of territorial communities, improve the quality of public services, and strengthen the institutional capacity of local self-government bodies. The research results have practical significance for improving the legal regulation of local self-government and developing an effective system of local democracy in Ukraine.

Keywords: *local self-government, legal regulation, territorial community, decentralization, local self-government bodies, communal property, local democracy, public services.*